

Dr. Jakab László

A REPÜLŐTÉRI SZERZŐDÉSES (SPECIÁLIS) TŰZOLTÓ TANFOLYAM TAPASZTALATAI

A 17/2003. (HK) HM KÁT-HVKF együttes intézkedésében meghatározásra kerültek a különböző tanfolyamrendszerek. A tanfolyamrendszerek egyik fajtája a katonai-szakmai ismeret kiegészítő tanfolyamok. Ebbe a tanfolyamrendszerbe illeszkedett be 2005-ben a Magyar Honvédség Légierő Parancsnokság által megrendelt „Repülőtéri szerződéses(speciális) tűzoltó tanfolyam” is. A tanfolyamok 2006-ig folyamatosan megszervezésre kerültek, majd az Összhaderőnemi Parancsnokság megszervezésének idején 2007-ben szünetelt a tanfolyam és 2008-ban került újra előtérbe a tanfolyamok újraindítása. A tanfolyamok a vezetésemmel kerültek megszervezésre a Légierő Művelettámogatási tanszéken, majd a Repülőgép Sárkány-hajtómű tanszéken.

A TANFOLYAMOK SZERVEZÉSÉNEK SZÜKSÉGESSÉGE

A *Repülőtéri szerződéses(speciális) tűzoltó tanfolyam* megtervezésére és végrehajtására azért volt szükség, mert *egyrészt* a tűzoltó beosztásban lévő állománynak csak az adott megyei katasztrófavédelmi igazgatóságon belül a tűzoltók által szervezett és ott megszerzett alapfokú tűzoltó tanfolyamai voltak, ezek nem tartalmazták a katonai repülőeszközök oltását és a mentési eljárásokat, illetve a *NATO FORCE PROTECTION*¹ követelményeket, vagy csak saját kiképzésen vettek részt, vagy csak az osztályos fokozatra készítették fel őket, *másrészt* a folyamatos „Haderőreform” következtében nagy volt a tűzoltó állománynál is a fluktuáció, sokan - főleg az idősebb korosztály - nyugállományba vonult és sok –azelőtt nem tűzoltó beosztásban lévő - személy került tűzoltó beosztásba és ezeknek az embereknek nem volt semmiféle szaktanfolyamuk.

A TANFOLYAMOK IGÉNYLÉSE, MEGTERVEZÉSE, MEGSZERVEZÉSE

A tanfolyamok megtervezése, megszervezése nagy körültekintést igényelt a megrendelő (MH Légierő Parancsnokság) és a végrehajtó (ZMNE BJKMK Repülőműszaki Intézet) részéről.

A tanfolyamok igénylése

¹ NATO Erők Megóvása (Védelme)

A tanfolyamokat a Magyar Honvédség Légierő Parancsnokság igényelte a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemtől azzal a kéréssel, hogy a tanfolyamokat a Bolyai János Katonai Műszaki Kar Repülőműszaki Intézetében hajtsák végre Szolnokon.

Amikor a tanfolyam indításának szükségessége felmerült, akkor már a Honvédelmi Minisztérium „Beiskolázási Terv”-ébe nem lehetett az idő rövidsége miatt a tanfolyamokat betervezni, ezért a Légierő Parancsnokságnak a saját kiképzési keretéből kellett kigazdálkodni a tanfolyamok költségeit.

A tanfolyamok költségeit a Légierő Parancsnokság tűzvédelmi főtisztjei a Repülőműszaki Intézet Légierő Művelettámogatási tanszékével közösen egyeztették az egyetem külső tanfolyamokra vonatkozó előírásainak figyelembevételével.

A következő évi tanfolyamok igényeit a Légierő Parancsnokság már a Honvédelmi Minisztériumnak felterjesztette és azok bekerültek a „Beiskolázási Terv”-be. Ezzel nem terhelték a parancsnokság költségvetését, hanem a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem kapta meg a képzési keretösszeget a Honvédelmi Minisztériumtól.

A tanfolyamok megtervezése

A tanfolyamokat a Repülőműszaki Intézet Légierő Művelettámogatási tanszéke tervezte meg a Légierő Parancsnokság által kiadott általános és szakmai követelmények alapján. A parancsnokság tűzvédelmi főtisztjeivel együttműködve pontosításra kerültek a tanfolyamok főbb témakörei, óraszámai, melyek végleges formában meghatározásra kerültek a követelményekben. A tanszék elkészítette a tantárgyprogramot amely alapján megkezdődhetett a tanfolyamok tervezése.

Az elméleti foglalkozásokhoz alapvetően a Légierő Művelettámogatási -, a Repülő Sárkány-hajtómű-, a Fedélzeti Rendszerek tanszék oktatói állományát, a Magyar Honvédség 89. Vegyes-szállító repülő ezred ABV század parancsnokát, egészségügyi tiszthelyettesét és a Légierő Parancsnokság oktatást vállaló szaktisztjeit terveztük. (2006-tól az ezred Repülőműszaki Oktatásbiztosító Központ oktatóit is bevontuk az oktatásba.)

A gyakorlati foglalkozásokhoz – az elméleti foglalkozásokra tervezettekén kívül – az ezred tűzoltó szakasz rajparancsnokait is bevontuk.

A tanfolyamokat 4 hetesre terveztük, összesen 160 órában. Ez napi 8 óra elfoglaltságot jelentett a hallgatók számára és az utolsó napra terveztük a vizsgát. Elég feszített ütemű volt a hallgatók számára, mert a napi 8 óra tanulás után kellett a szabadidőt feláldozva felkészülniük a vizsgára.

A tanfolyamok megszervezése

A tanfolyamokhoz a tantermeket a Repülőműszaki Intézet biztosította az oktatástechnikai eszközökkel (számítógép, projektor stb.) együtt. Az oktatók megkapták a tanszéktől az oktatandó tananyag tartalmát, az oktatás idejét, az elvárt követelményeket, ők pedig megadták a tanszéknek a vizsgára javasolt kérdéseket. A külső oktatókat és az általuk leadott órákat a tanszék rögzítette a NEPTUN

rendszerbe, mert csak ezek alapján lehetett elszámolni a részükre az óradíjakat – amelyekre a tanfolyam megkezdése előtt szerződést kötöttek az egyetemmel. Először a külső oktatókat kellett betervezni óra adásra, mert az ő elfoglaltságuk az „anyacég” elfoglaltságának a függvénye volt és csak ezután lehetett az egyetem oktatóit betervezni. Itt viszont már egyes oktatóknál a megmaradt időpontok problémát jelentettek, mert volt akinek már az egyetem által jóváhagyott órarendben a hallgatókkal, vagy más tanfolyamokkal volt órájuk. Ezért időnként több oktatót érintő óracserére volt szükség. Ezek a problémák csak az első tanfolyamokra voltak igazak. A következő évben már a „Beiskolázási Terv” időben megérkezett az egyetemhez és a hallgatói órarendekkel együtt tervezve sikerült az óracserék nagy részét kivédeni.

Az ezred biztosította a tűzoltó szakaszból a képzéshez a tűzoltó gépjárműveket, felszereléseket. Az egészségügyi szolgálat az egészségügyi felszereléseket és anyagokat. Az „Éles tűzoltási gyakorlat”-hoz a Légierő Parancsnokság biztosította – a logisztikai rendszerén keresztül – a tűzoltáshoz az anyagokat.

A TANFOLYAMOK KÖVETELMÉNYEI

A tanfolyamok követelményei magukba foglalták a Magyar Honvédség által a felkészítésre és kiképzésre vonatkozó-, a NATO AFS FORCE PROTECTION²-, a tűzvédelmi törvény, a Légierő Parancsnokság-, a különböző MSZK³-k és NATO STANAG⁴-ek tűzvédelemmel kapcsolatos előírásait.

Általános Légierő szakkövetelmények

A tanfolyamon résztvevők megismerték: az 1996. évi XXXI. törvényt a tűz elleni védekezésről és műszaki mentésről, a 31/ 2001. számú HM rendeletet a tűzvédelem és műszaki mentés honvédelmi ágazatra vonatkozó különös szabályiról, az 563/486. számú MH Légierő Parancsnoki intézkedést a tűzvédelem és a műszaki mentés szabályozásáról a parancsnokságnál és alárendelt alakulatainál, valamint a STANAG 7145 NATO minimális követelményeket a tűzoltók számára.

A tanfolyamon a hallgatók feldolgozták: a NATO AFS III. és VI. kötet tűzoltókra vonatkozó követelményeit, valamint azokat a NATO STANAG-eket melyek a tűzoltó szolgálatok azonosítási kategóriáival-, a NATO repülőgép szerencsétlenségi (tűzoltó) és mentőszolgálatok kiértékelésével-, a készütségi fokozatokkal légi balesetből származó tüzek esetén-, és a tűzoltó és mentőszolgálatok minimális szintjeivel foglalkoznak.

A képesítés követelményei

A képesítés a középfokú képesítést igénylő foglalkozások körébe tartozik és a betölthető **katonai beosztás:** a tűzoltó (gépkocsivezető). Ennek a tanfolyamnak az elvégzésével csak a Magyar

² NATO Légierő Szabványok Erők Megóvása (Védelme.)

³ Magyar Katonai Szabványok

Honvédségben érvényes képesítést szerezhetett a hallgató. A megrendelő ezáltal akarta csökkenteni a meglévő tűzoltó beosztású katonáknak a „civil” tűzoltóságokhoz történő kiáramlását.

A hallgatóknak meg kellett ismerni: a beosztásához kapcsolódó tűzoltási műveletek végrehajtását, az egyéni felkészítésnek megszervezését és végrehajtását.

A hallgatóknak képesnek kellett lenniük: a tűzoltó készenléti szolgálat ellátására, a rendszeresített szaktechnikai eszközök alkalmazására különböző körülmények között és együttműködni a *FORCE PROTECTION* feladatokat végrehajtó más alegységek szakembereivel.

Általános és szakmai követelmények

Az általános követelmények alapján a Légierő repülőtéri tűzoltó alegységbe beosztott (szerződéses) tűzoltó (gépkocsivezető): rendelkezzen a feladatokhoz való pozitív hozzáállással, kiemelkedő felelősség tudattal, lényeglátással, kreativitással, problémafelismerő és megoldó képességgel, kockázat-felismerési és gyors döntési képességgel, adaptáló, szervező, koordináló, és kommunikációs képességgel. Legyen bátor, megbízható, és etikus. Legyen képes jártasság szintjén adaptálni a megszerzett ismereteket, legyen képes a pszichikai és a fizikai megterhelések elviselésére. Rendelkezzen magas fokú végrehajtói képességgel.

Amikor a tanfolyamok hallgatói meglátták ezeket a követelményeket először elképedtek és teljesen értetlenül álltak előtte. Egyesek megrémültek, hogy olyanokat kell majd megtanulniuk, amit nem is értenek. Külön meg kellett magyarázni minden egyes kifejezés tartalmát, hogy mit is jelent a tűzoltók részére.

A szakmai követelmények alapján a Légierő repülőtéri tűzoltó alegységbe beosztott (szerződéses) tűzoltó (gépkocsivezető) az elsajátított ismeretek alapján legyen képe: a rendszeresített tűzoltó járművekkel és eszközökkel légi jármű balesetkor a közvetlen és közvetett életveszélyben lévő emberek mentésére és a tűz oltására, a tüzeseteknél a közvetett életveszélyben lévő emberek mentésére, az anyagi javak védelmére, a tűz terjedése megakadályozására és a tűz eloltására, a közvetlen tűz- vagy robbanásveszély esetén a biztonsági intézkedések végrehajtására; a légi járművekkel összefüggő esetleges terrortámadás során keletkezett tüzek oltására, esetenként a közvetett, vagy közvetlen életveszélyben lévő emberek mentésére, a mérgező, sugárzó, biológiai anyagok és ABVR fegyverek (vagy azok hatásai) környezetében keletkező tűzoltási és mentési feladatok végrehajtására.

Ezek a követelmények már „szakma közelibbnek” tündek a hallgatók számára, mert itt minden egyes mondatban szerepelt vagy a tűzoltás, vagy az emberek mentése. Ezekbe a követelményekbe már bele tudták élni magukat.

A hallgatók tanfolyami és vizsga követelményei

⁴ NATO Szabványosítási Egyezmények

A hallgatók tanfolyami követelményei: a tanórák 75%-án kötelező volt a részvétel. Hiányzás csak külön egységparancsnoki kérésre, vagy betegség esetén volt megengedhető. Mindkettőről írásbeli igazolást kellett hozni. A tanórákon kötelező volt a hallgatóknak jegyzetelni, ha az oktató tanár feladatot szabott, akkor azt a hallgató köteles volt a legjobb tudása szerint elvégezni. A hallgató köteles volt a következő napra felkészülni a már leadott tananyagokból. Az előadás anyagokat a hallgatók megkapták az órák után.

A hallgatók vizsga követelményei: a vizsgára csak az a hallgató volt bocsátható, aki a tanórák 75%-án részt vett, a tanfolyamközi felméréseken minimum 2 (elégséges) osztályzatot ért el (ebbe beleszámított a javított elégtelen osztályzat is) és a tanszék kollektívája az oktatási tapasztalatok alapján alkalmasnak találta a hallgatókat a vizsgára.

1. ábra. Személy mentés helikopterből

A vizsgabizottság elnöke: a Légierő Parancsnokság állományából a legmagasabb szakai képesítéssel rendelkező főtiszt volt.

A vizsgán a vizsgabizottság tagjai a tanszék (2006-tól kiegészült egy ROK oktatóval) állományából kerültek kijelölésre (akik oktattak is!)

A vizsga felépítése, tartalma, vizsgajegyek: 2 órában felmérte a vizsgabizottság a tűzvédelmi jogszabály ismeretét, katonai repülőterek tűzvédelmének ismeretét, katonai repülőeszközök oltásának alapjait, tűzoltó eszközök és felszerelések ismeretét, repülőeszköz ismeret kiegészítést és a FORCE PROTECTION-hoz tartozó területeket tesztalpos és írásos kérdések formájában.

A gyakorlati vizsgán egy vizsgakérdés a repülőeszközök tűzoltásából és egy vizsgakérdés az emberek mentéséből repülőeszközökből, valamint a sérültek ellátásából tevődött össze.

Az elméleti vizsgán minden hallgató két tételt húzott. Tételenként egy-két kérdés szerepelt.

A vizsgajegy az írásbeli egy jegyének, a gyakorlati vizsga két jegyének és az elméleti vizsga két jegyének számtani átlaga lett, vitás kérdésekben a vizsgabizottság elnöke döntött.

A 2005-2006. ÉVI TANFOLYAMOK TAPASZTALATAI

A két év alatt 6 tanfolyam végzett melyeknek a tapasztalatait fel kell használni a 2008-ban induló tanfolyamok megtervezésekor, megszervezésekor és az oktatás során.

A tanfolyamok indításának tapasztalatai

A 2005. évben 5 tanfolyamot indítottunk 50 fővel, 2006-ban a „Haderőreform” hatására már csak egy tanfolyam került beiskolázásra 7 fővel – annak ellenére, hogy a Légierő által kért beiskolázási létszám keret tanfolyamonként 15-15 fő volt. Tehát a megrendelő a saját maga által kért létszám keretét nem tudta feltölteni. A tervezett állománynak így csak a 72%-át sikerült csak felkészíteni. A beiskolázottak 50%-nak volt alaptanfolyama az adott megyei katasztrófavédelmi igazgatóságok tűzoltó egységeinél szervezett tanfolyamok keretén belül. Itt viszont csak az önkormányzati tűzoltó szervezetekről, azok technikai eszközeiről és arról a tűzvédelmi törvényről tanultak, ami nem vonatkozott a Magyar Honvédségre. E mellett a hallgatói állomány 10%-ának volt osztályos fokozata és a maradék 40 % semmilyen tanfolyammal nem rendelkezett. A hallgatók egy része nehezményezte, hogy ez nem OKJ-s tanfolyam és ezzel nem lehet az önkormányzati tűzoltóságnál elhelyezkedni.

A tanfolyamok oktatási tapasztalatai

Az általános követelmények ismertetése során kiderült, hogy minden egyes követelményt el kell magyarázni, mert nem egyértelműen értik- főleg azt kellett tisztázni, hogy hősökre nincs szükség.

Az előadások során kiderült, hogy a megszerzett ismeretek is eléggé hiányosak, főleg a tűzoltó szakkifejezések terén. A hallgatói állomány egy kis része nehezen értette meg, hogy egyes helyzetekben nem a személyek mentése az első (lásd: csapatzászló, államtitkok stb).

2. ábra. EÜ oktatás

Az elmélet foglalkozások jól alapozták meg a gyakorlati foglalkozásokat. Az ellenőrző foglalkozásokon – mely alapvetően az elméleti foglalkozások anyagát ölelte fel - általában a hat tanfolyamon - 3,5-es átlag eredmény született.

A gyakorlati foglalkozásokon a hallgatók nagy aktivitással dolgoztak és sok hibával, amit a foglalkozás vezetői azonnal javítottak. Kiderült, hogy a nagy mellény mellett kevés volt a szakszerű gyakorlás a csapatoknál eltöltött idő alatt. Sajnos „Éles tűzoltási gyakorlat” csak 3 tanfolyamnál volt, mert a plusz oltóanyag nem érkezett meg az ezredhez időben. A hallgatók Kecskemétre is átmentek, mert vadászgépek csak ott találhatók, a gyakorlati foglalkozást ott hajtották végre.

3. ábra. Tűzoltótömlő szerelési gyakorlat

A tanfolyamok vizsgatapasztalatai

A hallgatók felkészítése a vizsgára minden tanfolyamnál megtörtént, a vizsgán mégsem tudta minden hallgató maximálisan meggyőzni a vizsgabizottságot a fellépésével és a feleletével az *elméleti vizsgán*. Szöges ellentéte volt egyes halkan hebegő vizsgázók az elvileg bátor tűzoltónak. Időnként meglepődött az a vizsgázó akivel újra elmondattuk azt, hogy mit mondott előtte- nem akarta elhinni, hogy tényleg ő *kreálta a csodálatos megállapításokat*. Az elméleti vizsgán a vizsgázók 50%-a talpraesetten-, 30%-a megfelelő meggyőződöttséggel-, és 20%-a félénken vizsgázott. A hallgatók a hat tanfolyamon 4,2-s átlaggal vizsgáztak.

Az *írásbeli vizsgán* a vizsgázók 15%-nál a problémát az jelentette, hogy nem használták helyesen a tűzoltó szakkifejezéseket, 10%-a félreértette a kérdést, 5% nem válaszolt minden vizsgakérdésre. A hallgatók a hat tanfolyamon 3,6-s átlaggal vizsgáztak.

4. ábra. Gyakorlati vizsga

A *gyakorlati vizsgán* látszott, hogy a csapatoknál megszerzett gyakorlatra ráépült tanfolyami gyakorlat a vizsgázók 75%-át tette magabiztosabbá. Szakszerűen és gyorsan hajtották végre a feladatokat, néha a gyorsaság miatt „*sérülési hibák*” keletkeztek volna, amit ismétléssel javítottak, nehogy a rossz fogás, tevékenység rögződjön. A hallgatók a hat tanfolyamon 4,5 –as átlaggal vizsgáztak.

A TANFOLYAMOK JÖVŐJE

A képzések befejezése után a tapasztalatok összegzése alapján továbbra is szükség van ezekre a tanfolyamokra. Elgondolkoztató hogy, ebben a formában, vagy OKJ-s rendszerben. Ha OKJ-s rendszerben kerül megszervezésre, fennáll a veszélye annak, hogy a vizsga után a szerződéses tűzoltók azonnal átszerződnek a Katasztrófavédelem tűzoltó szervezetébe. A tananyagok átvizsgálása után szükségessé vált az alkalmazott műszaki mentés és a speciális jogszabály ismeret bevezetése a 2008-ban induló tanfolyamoknál. Az óraszámok átcsoportosításával dinamikusabbá válnak majd az új tanfolyamok.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] A Légierő Parancsnokság követelményei a repülőtéri szerződéses (speciális) tűzoltó tanfolyamok számára – 2005-(Dr. Csutorás Gábor alez)
- [2] A HM HVK. Főnökének 326/2001. (HK. 1/2002.) Intézkedése a „Magyar Honvédségnél folytatott felkészítés és kiképzés középtávú célkitűzéseiről és követelményeiről”-ről,
- [3] A NATO AFS , III., VI. kötet
- [4] A NATO STANAG 3712 CFR (Ed.6.), 3861 CFR (Ed.5.), 3863 CFR (Ed.2.), 3896 CFR (Ed.4.), 3929 CFR (Ed.5.), 7048 CFR (Ed.3.), 7133 CFR (Ed.2.), 7145 CFR (Ed.3.), 7162 CFR (Ed.1.),
- [5] Az 1996.évi XXXI .törvény „A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról”,
- [6] A 31/2001. (XII. 28.) HM rendelet „ A tűzvédelem és a műszaki mentés honvédelmi ágazatra vonatkozó különös szabályairól”,
- [7] Az MSZK 1123/2002.
- [8] A 118/1996. (VII. 24.) kormányrendelet,
- [9] A 32/2002. (XII. 12.) BM rendelet,
- [10] A 16/2003. (IV. 18.) BM rendelet.
- [11] A 17/2003. (HK.) HM KÁT-HVKF együttes intézkedés